

Hongersnood vaak schuld mens

De VN luiden de noodklok over honger in Afrikaanse conflictgebieden. Voor twintig miljoen mensen dreigt de hongerdood.

Door onze redacteur
Paul Luttikhuis

AMSTERDAM. Zuid-Soedan wil buitenlanders met terugwerkende kracht per 1 maart 10.000 dollar laten betalen om in het land te mogen werken - honderd keer meer dan in de afgelopen jaren. Zo hoopt de regering een graantje mee te pikken nu internationale hulporganisaties staan te dringen om het land binnen te komen om de honger te bestrijden. Dat veel organisaties zich dit soort bedragen niet kunnen (of willen) veroorloven, en dat donoren er mogelijk huiverig van worden, lijkt de regering in Juba niet te deren.

Het is niet het enige probleem waar de hulpverleners mee kampen in de 'jongste natie van de wereld'. Dit weekende gijzelden rebellen in het noordoosten van het land acht lokale werknemers van de Amerikaanse hulporganisatie Samaritan's Purse. Ze eisen losgeld en een groot deel van de hulpgoederen. Voedsel is al langer een wapen in het Zuid-Soedanese conflict.

In enkele provincies in Zuid-Soedan is sinds eind vorige maand officieel sprake van een hongersnood. Dat betekent dat ten minste 30 procent van de kinderen jonger dan vijf jaar acuut ondervoed is, dat er dagelijks minimaal twee mensen per tienduizend door honger omkomen, en dat er nauwelijks nog voedsel en andere basisvoorzieningen beschikbaar zijn. Het is niveau vijf op een schaal van vijf, ook al is dat natuurlijk niet meer dan een definitie. Dat de Verenigde Naties de term nu officieel hanteren laat alleen maar zien hoe ernstig de situatie is - en dat de omstandigheden afgelopen maanden snel zijn verslechterd.

Gewelddadige conflicten

Stephen O'Brien, VN-ondersecretaris-generaal voor humanitaire hulp, noemt de voedselcrisis in Zuid-Soedan *man-made*, door mensen veroorzaakt. O'Brien schetste afgelopen vrijdag voor de Veiligheidsraad een somber beeld van de situatie in Zuid-Soedan. En ook van die in Somalië, Noordoost-Nigeria en Jemen, die eveneens door honger geteisterd worden.

Volgens Thea Hilhorst, hoogleraar humanitaire hulp aan de Erasmus Universiteit, is de keuze voor deze landen geen toeval. Het zijn alle vier conflictgebieden. „Dat betekent niet dat er in Ethiopië of in het noorden van Kenia geen droogte heerst”, zegt Hilhorst in een telefoongesprek. „Maar daar zijn overheden die zelf de honger bestrijden - al dan niet met buitenlandse hulp.”

Tijdens de vorige periode van extreme droogte, in 2011, stierven in Somalië meer dan 200.000 mensen, terwijl in Ethiopië, waar de weersomstandigheden destijds vergelijkbaar waren, nauwelijks meer doden vielen dan normaal.

Niet alleen in Zuid-Soedan worden hulporganisaties tegengehouden en hulpverleners bedreigd. Ook in de andere drie crisisgebieden worden ze geconfronteerd met gewelddadige conflicten. In Jemen woedt een oorlog tussen Houthis-rebellen en de door Saoedi-Arabië gesteunde rege-

Taferelen van armoede en ondervoeding en honger in **Jemen** (boven), **Somalië** en **Zuid-Soedan**.

ring. In Somalië en in het noordoosten van Nigeria zijn islamitische terreurorganisaties actief.

O'Brien sprak vrijdag in de Veiligheidsraad van „de grootste humanitaire crisis sinds de Tweede Wereldoorlog”. Er is heel snel, heel veel geld nodig, zei hij. Anders worden twintig miljoen mensen volgens hem bedreigd met dood door verhongering. „Om precies te zijn, we hebben tot juli 4,4 miljard dollar nodig”, zei de VN-gezant. En daarnaast moeten hulpverleners onmiddellijke en veilige toegang tot de getroffen gebieden krijgen.

Innovatieve sector

Hilhorst vindt dit soort noodhulp absoluut zinvol. „Noodhulp is er heel erg goed in om levens te redden”, zegt ze. Er is volgens haar in de afgelopen decennia op dit gebied veel verbeterd. De hulp is efficiënter, transparanter en veel sneller geworden. „Het is de meest innovatieve sector in de internationale hulpverlening.” Dat het soms lijkt op dweilen met de kraan open als er in eenzelfde gebied na een paar jaar weer een voedselcrisis ontstaat, zegt weinig over het levensreddende karakter van die hulp.

Volgens Hilhorst kan noodhulp in sommige gevallen bovendien slim worden ingezet, waardoor die zelfs bijdraagt aan structurele verbeterin-

Noodhulp is er heel erg goed in levens te redden

Thea Hilhorst

hoogleraar humanitaire hulp

gen. „Door bijvoorbeeld voedsel te kopen op lokale markten, wordt de economie geholpen”, aldus Hilhorst. Europese hulporganisaties proberen dat tegenwoordig zo veel mogelijk te doen. In tegenstelling tot de Amerikanen, die vooral hun eigen overschotten naar die landen brengen.

Ondanks de ernst van de huidige situatie, en de vaak schrijnende verhalen die ze nu hoort vanuit Zuid-Soedan, is Hilhorst niet alleen maar somber. „Het aantal gebieden waar de droogte uit de hand loopt is minder geworden”, zegt ze. In Mozambique bijvoorbeeld, en ook in Ethiopië, neemt de overheid maatregelen om tijdig te reageren als het mis dreigt te gaan.

Dat is nodig, want door klimaatverandering neemt het aantal extreme weersituaties toe, constateert Hilhorst. Langduriger periodes van droogte of zware regenval in de verkeerde tijd, als de jonge plantjes net beginnen uit te komen. Die onvoorspelbaarheid maakt het moeilijker. Maar ook daarvoor geldt dat sommige landen inmiddels goed in staat zijn om daarop te reageren.

„Droogte op zichzelf betekent nog geen crisis”, zegt Hilhorst. „Die ontstaat pas als de droogte samengaat met slecht bestuur en kwetsbare mensen die door al hun reserves heen zijn.” De huidige hongersnood is niet een crisis van heel Afrika, maar van een paar gebieden, vooral in conflictlanden.